

Raport asupra situației presei în Republica Moldova în anul 2010

Acest raport inserază o relatare succintă a tuturor evenimentelor semnificative care caracterizează situația presei din R. Moldova în anul 2010. De asemenea, raportul cuprinde un capitol dedicat situației presei din regiunea transnistreană.

Conținut¹:

I. Evoluții și tendințe în presa moldovenească în anul 2010

- *Libertatea presei în R. Moldova conform rapoartelor internaționale*
- *Contextul politic*
- *Mass media în campaniile electorale*
- *Piața media*

II. Audiovizualul public

- *Consiliul Coordonator al Audiovizualului*
- *IPNA Compania Teleradio-Moldova*
- *IPRA Compania Teleradio-Găgăuzia*
- *Teleradio Bălți*

III. Libertatea de exprimare și defăimarea în anul 2010

- *Evoluții legislative*
- *Procese de judecată împotriva presei*
- *Cazuri de încălcare a drepturilor jurnaliștilor*

IV. Libertatea presei în Transnistria

V. Concluzii și prognoze pentru anul 2011

¹Raportul este disponibil în limbile română, engleză și rusă. Este elaborat de Doina Costin, coordonator al Departamentului politici și legislație mass media, Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI), cu suportul financiar al *Civil Rights Defenders, Suedia*. Opiniile exprimate în acest raport aparțin CJI și nu angajează responsabilitatea finanțatorilor.

„Mass-media are sarcina de a informa publicul asupra problemelor de interes public și de a efectua, în conformitate cu responsabilitățile sale, investigații jurnalistice în probleme de interes public.” (art. 4 alin.2 al Legii cu privire la libertatea de exprimare nr. 64/2010)

I. Evoluții și tendințe în presa moldovenească în anul 2010

Libertatea presei în R. Moldova conform rapoartelor internaționale

Conform raportului *Indexul libertății presei în lume - 2010*, publicat de *Reporters sans frontières* (RsF) în luna octombrie 2010, R. Moldova a urcat 39 poziții față de anul trecut în clasamentul libertății presei. În 2010, R. Moldova ocupă poziția 75 acumulând un punctaj de 19,13 în comparație cu poziția 114 și un scor de 33,75 în 2009. Anul acesta Republica Moldova este precedată doar cu două poziții de Grecia și cu patru de Bulgaria. România devansează R. Moldova cu 22 poziții. Pe primele cinci poziții în clasamentul libertății presei în lume, conform raportului RsF, se plasează Finlanda, Islanda, Olanda, Norvegia și Suedia. Turkmenistan (176), Coreea de Nord (177) și Eritreea (178) sunt țările care au înregistrat cel mai slab punctaj pentru situația presei.

În anul 2009, atât raportul RsF cât și raportul publicat de Freedom House înregistrau un declin al libertății presei și democrației în Republica Moldova. În 2010, indicatorii libertății presei s-au îmbunătățit vizibil, evoluția fiind observată în toate rapoartele cu privire la libertatea presei în R. Moldova. Această tendință se datorează în primul rând diversificării surselor media, încurajării concurenței media, adoptării unor legi favorabile libertății de exprimare, dar și diminuării cazurilor de agresiune împotriva profesioniștilor media.

Contextul politic

Situația politică din țară în anul 2010 a fost cu totul diferită de ceea ce obișnuiam să vedem pe parcursul ultimului deceniu. Schimbările produse pe scena politică începând cu finele anului 2009 au continuat să surprindă, iar pe alocuri să anime societatea în anul 2010. Însă toate acestea au purtat amprenta nesiguranței datorită iminenței unor noi alegeri parlamentare anticipate. Timp de un an, R. Moldova s-a aflat la începutul mai multor de reforme. E drept că nu toate aceste starturi au fost primite cu entuziasm de societatea civilă.

După ce în 2009 au eșuat patru tentative de alegere a Președintelui R. Moldova de către Parlament, țara a fost condusă timp de aproape un an și jumătate de un președinte interimar. În 2010, au existat mai multe încercări de soluționare a interimatului președintelui și evitarea a unor noi alegeri parlamentare, prin modificarea procedurii de alegere a președintelui țării. Au existat două inițiative: una a Alianței pentru Integrare Europeană (AIE) și a doua a opoziției (Partidul Comuniștilor). Niciuna din aceste inițiative de modificare a Constituției nu a acumulat un număr suficient de susținători. În rezultat, la 5 septembrie 2010, a fost organizat primul referendum constituțional din istoria R. Moldova, care a urmărit implicarea directă a alegătorilor în modificarea art. 78 din Constituția R. Moldova, astfel încât președintele țării să fie ales de către cetățeni prin vot direct, punându-se astfel capăt crizei politice în care se afla țara. Referendumul, însă, a eșuat din cauza pasivității societății, iar dizolvarea Parlamentului a devenit iminentă.

La 28 noiembrie 2010, au avut loc noi alegerile anticipate parlamentare. Partidele care au făcut parte din AIE au decis să meargă separat în campania electorală. Dacă la începutul campaniei electorale cetățeanul avea impresia că există o anumită solidaritate și strategie comună a foștilor aliați, odată cu înțelegerea competiției electorale, au apărut mesaje agresive la adresa foștilor parteneri. Acest lucru i-a dezorientat pe alegătorii hotărâți să voteze Alianța și nicidecum un partid separat. În cursa electorală pentru alegerile parlamentare anticipate s-au lansat 20 de formațiuni politice și tot atâția candidați independenți.

În anul 2010 a fost amendat Codul electoral, iar pragul de trecere în Parlament pentru partide politice a fost coborât de la 6% la 4%. De asemenea, au fost permise blocurile electorale, a fost exclusă interdicția de a deține dublă cetățenie candidaților la funcția de deputat, au fost amendate prevederile privind reflectarea campaniei electorale de către mass-media în sensul sporirii libertății procesului de reflectare ș.a. Datorită acestor modificări și interesului autorităților pentru încurajarea competiției electorale și participării active la vot, campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010 a fost deosebită de cele precedente. Societatea civilă și autoritățile electorale au lansat și promovat campanii educaționale în presă; media audiovizuală a organizat dezbateri electorale interactive; concurenții electorali au utilizat mijloace de agitație electorală inedite etc.

Diferența dintre rezultatele alegerilor parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010 și cele din 29 iulie 2009 este nesemnificativă. În niciunul din cele două scrutine nu a fost posibilă formarea unei majorități parlamentare capabile să aleagă președintele țării.

În urma alegerilor din 28 noiembrie, patru concurenți electorali – Partidul Comuniștilor (PCRM) (39.34% voturi, 42 mandate), Partidul Liberal Democrat (PLDM) (29.42%, 32 mandate), Partidul Democrat (PDM) (12.70%, 15 mandate) și Partidul Liberal (PL) (9.96%, 12 mandate) – au acces în Parlamentul R. Moldova. Ceilalți 35 concurenți electorali au acumulat împreună 8.58% care au fost distribuite egal celor patru învingători. Rata de participare la vot a fost de 63.37%.²

Cel mai spectaculos salt în alegeri a fost făcut de PLDM care a acumulat cu aproximativ 13% mai multe voturi decât în iulie 2009, câștigând 14 mandate în plus în Parlamentul de legislatura a XIX-a. Ratingul acestui partid a crescut în decursul aflării liderului său în scaunul de premier. În timpul mandatului său la Guvern, Vlad Filat a reușit să urce pe prima poziție în topul politicienilor în care cetățenii au cea mai mare încredere³, acumulând 18,2% din preferințele respondenților.

În schimb, Alianța Moldova Noastră (AMN) nu a reușit să treacă pragul electoral, acumulând doar 2,05% din voturi. Astfel, unul din cele patru partide din AIE a rămas în afara Parlamentului R. Moldova, dar și în afara AIE-2, după noiembrie 2010. În total, AIE-2 cumulează 59 de mandate, iar PCRM - 57 de mandate, pentru alegerea președintelui fiind necesare 61 de mandate.

În primele luni ale anului 2011, Parlamentul urmează să aleagă Președintele R. Moldova, în caz contrar criza politică va anihila orice eforturi democratice ale Executivului. La fel, în 2011, vor avea loc alegeri locale, inclusiv în municipiul Chișinău, la cârma căruia s-a aflat în ultimii patru ani primarul Dorin Chirtoacă, vicepreședinte al PL.

² <http://www.e-democracy.md/elections/parliamentary/2010/results/>

³ Barometrul Opiniei Publice (BOP), noiembrie 2010
<http://ipp.md/libview.php?l=ro&idc=156&id=558&parent=0>

Mass media în campaniile electorale

În iunie 2010, Parlamentul R. Moldova a adoptat modificări la Codul electoral. Mai multe articole referitoare la implicarea mass media în campania electorală au fost modificate și au fost incluse alte câteva amendamente care au fost consultate cu societatea civilă, partidele politice, mass media și experții în domeniu. Societatea civilă a propus mai multe îmbunătățiri care în proporție de 80% au fost luate în calcul. Astfel,

- (i) au fost separate prevederile referitoare la agitația electorală și la activitatea de reflectare a campaniei electorale de către mass media;
- (ii) au fost consacrate principiile activității mass media în campania electorală;
- (iii) au fost incluse garanții atât pentru concurenții electorali și accesul acestora în presă, cât și pentru independența editorială și transparența în activitatea radiodifuzorilor;
- (iv) au fost separate atribuțiile Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) de cele ale Comisiei Electorale Centrale (CEC) ș.a.

Totuși, unele modificări adoptate la Codul electoral sunt contradictorii unor prevederi ale Codului audiovizual. Autorii modificărilor au exclus din Codul electoral atribuția inutilă a CCA de a adopta concepția pentru reflectarea campaniei electorale, deoarece era suficientă adoptarea de către CEC a regulamentului privind reflectarea campaniei electorale în media. În timp ce această atribuție a CCA a fost exclusă din Codul electoral, ea a rămas în Codul audiovizual, creând o inconsistență legislativă. O prevedere nouă a Codului electoral se referă la obligația radiodifuzorilor de a depune la CCA declarații pe proprie răspundere privind proprietarii și politica editorială în campania electorală, obligație care impune radiodifuzorii să-și sporească transparența. Însă acest articol se confruntă cu o prevedere din Codul audiovizual care obligă radiodifuzorii să depună la CCA, la începutul campaniei electorale, doar concepții de reflectare a campaniei electorale. Mai există o serie de alte prevederi în Codul audiovizual neconforme cu prevederile Codului electoral.

În noile condiții politice din anul 2010, mai prielnice pentru presă, mass media a avut de trecut două examene la categoria „comportament în campania electorală”: în campania pentru referendumul din 5 septembrie 2010 și în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010.

Atenția acordată comportamentului presei de către monitorii naționali și internaționali în timpul campaniei pentru referendumul constituțional din septembrie 2010 a fost evident mai mică în comparație cu minuțiozitatea monitorizărilor din campaniile electorale precedente. 48 radiodifuzori s-au antrenat în reflectarea campaniei pentru referendumul constituțional. CCA a publicat două decizii cu privire la reflectarea campaniei de către media (25 august și 3 septembrie), acestea nefiind monitorizări veritabile, deoarece nu conțineau o analiză calitativă a produsului media din campanie, ci treceau în revistă timpii de antenă dedicați partidelor participante în campanie. Totodată, CCA a publicat trei decizii de sancționare a posturilor tv Moldova 1, Publika tv și NIT pentru încălcarea legislației electorale. Societatea civilă a criticat⁴ decizia CCA de a sancționa primele două posturi pe motiv că acestea ar fi îndemnat alegătorii să meargă la vot în ziua referendumului și pentru difuzarea unui spot educațional. NIT a fost amendat pentru „nerespectarea principiului de informare din mai multe surse și deformarea sensului realității în subiectele difuzate în cadrul programului informativ *Curier*”⁵.

În altă ordine de idei, Asociația Presei Electronice (APEL) a constatat că IPNA Teleradio-Moldova în edițiile sale informative a respectat normele legale și standardele profesionale în

⁴ http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=544

⁵ http://www.ijc.md/Publicatii/mlu/Buletin_44_ro.pdf

reflectarea campaniei pentru referendum. Iar IPRA Teleradio-Găgăuzia, în mare parte, a utilizat aceleași practici defectuoase ca și în perioadele electorale anterioare.⁶

Comportamentul presei a fost monitorizat cu multă atenție în timpul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare anticipate de către Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI), Asociația Presei Independente (API), APEL – membri ai *Coaliției pentru alegeri libere și corecte – Coaliția 2009*, precum și de către Misiunea de Observare a Alegerilor OSCE/BIDDO, CCA și Compania Teleradio-Moldova care și-a monitorizat propriile emisiuni. De asemenea, rapoarte de monitorizare specifice au fost publicate de Alianța Anticorupție⁷ și Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului (CIDDC)⁸.

45 de instituții audiovizuale s-au angajat să reflecte campania electorală, dintre care 26 fiind posturi tv. Conform art. 64¹ din Codul electoral, instituțiile audiovizuale cu acoperire națională au fost obligate să ofere săptămânal gratuit câte 5 minute la tv și 10 minute la radio concurenților electorali pentru a-și prezenta programul electoral, iar media publice - plus încă câte 1 minut pe zi gratuit pentru publicitate electorală. De asemenea, media cu acoperire națională angajate în reflectarea campaniei electorale au fost obligate să organizeze dezbateri electorale.

CJI și API au monitorizat în timpul campaniei electorale 7 posturi tv (Moldova 1, Prime TV, 2 Plus, NIT, N4, Jurnal TV, Publika TV), 3 posturi radio (Radio Moldova, Prime FM, Vocea Basarabiei), 12 publicații periodice locale și naționale (*Moldova Suverană, Nezașisimaia Moldova, Flux, Jurnal de Chișinău, Timpul de dimineață, Komsomolskaia pravda v Moldove, Evenimentul Zilei, Panorama, Golos Bălți* (Bălți), *Vesti Gagauzii* (Comrat), *Cuvântul* (Rezina), *Gazeta de Sud* (Cimișlia), 2 agenții de presă (Moldpres, Infotag) și două portaluri on-line (www.omg.md, www.unimedia.md).

Atât în rapoartele de monitorizare ale organizațiilor neguvernamentale de media, cât și în rapoartele OSCE/BIDDO și rapoartele CCA, s-a remarcat progresul substanțial înregistrat de Teleradio-Moldova și de către ceilalți radiodifuzori cu acoperire națională la capitolul respectarea principiilor informării obiective, pluraliste și corecte. Pe de altă parte, postul tv NIT a făcut partizanat politic virulent în favoarea PCRM, sfidând prevederile legale și profesionale.

Conform Raportului final de monitorizare a comportamentului media în campania electorală⁹, publicat de CJI, postul tv NIT a avut o conduită de televiziune de buzunar: jurnaliștii au însoțit candidații PCRM la majoritatea întâlnirilor cu alegătorii și au făcut agitație electorală deschisă pentru acest concurent. NIT a oferit cel mai limitat spectru de opinii politice și a eșuat în prezentarea subiecților politici într-o manieră corectă, echilibrată și imparțială¹⁰. Din cauza acestei politici editoriale incorecte, CCA a aplicat în ultima campanie electorală 3 sancțiuni postului tv NIT.

Piața media

În 2009, odată cu schimbarea puterii la Chișinău, societatea moldovenească s-a înviorat. A sporit vizibil concurența pe piața media din R. Moldova. După aprilie 2009 în media s-a declanșat un proces spectaculos de redresare. Acest fenomen poate fi observat cu ochiul neînarmat. Și dacă tv-ul și media on-line se bucură de perspective frumoase, presa scrisă, în schimb, pare să piardă teren important pe piața media.

⁶ http://www.apel.md/public/upload/md_Raport_APEL_monitorizare_Referendum_2010.pdf

⁷ <http://www.e-democracy.md/files/elections/parliamentary2010/report-aac-elections-2010-ro.pdf>

⁸ <http://www.e-democracy.md/files/elections/parliamentary2010/report-ciddc-elections-2010-ro.pdf>

⁹ http://www.ijc.md/Publicatii/monitorizare/Report_elect_final_en.pdf

¹⁰ http://cca.md/sites/default/files/Raportul_nr._III_final_monitorizarea_reflectarii_campaniei_electorale_alegeri_parlamentare_anticipate_28.11.2010.pdf

În pofida acestui fapt, nici anul 2010 nu face excepție la capitolul lansării de publicații periodice noi. Astfel, patru ziare, trei în română și unul în rusă, și-au lansat edițiile în acest an: *Evenimentul Zilei*, *Gazeta de Sud* (care este de fapt noua denumire a publicației *Business Info* de la Cimișlia), *Adevărul* și *Novosti dnya*.

Evenimentul Zilei, al cărui proprietar este SRL Evenimentul zilei a negat orice legătură cu structurile politice. Politica editorială sau o eventuală apartenență la unul din trusturile existente în țară rămâne necunoscută¹¹. La fel de prost stă la capitolul transparență și ziarul *Novosti dnya*, de pe al cărui site aflăm cel puțin numele jurnaliștilor din colectivul redacțional¹².

Ceea ce privește *Adevărul*, lansat în decembrie 2010, acesta este parte a trustului *Adevărul Holding* din România, deținut de Dinu Patriciu. Ziarul și-a declarat detașarea de politica editorială a publicației bucureștene. Din echipa *Adevărul Moldova* fac parte 14 jurnaliști din R. Moldova și România. Anterior, Dinu Patriciu anunțase că în 2010 an va lansa în R. Moldova și ziarul *Click*, precum și revista de limbă rusă *Blik*¹³.

În 2010, și-au început activitatea două posturi tv de știri – Jurnal TV și Publika TV. Primul s-a lansat la 5 martie 2010, este o investiție germană în valoare de aproximativ 1 milion de euro¹⁴. Jurnal TV este componentă a Jurnal Trust Media, din care mai fac parte postul de radio Jurnal FM, publicațiile periodice *Jurnal de Chișinău* cu versiunea on-line www.ziar.jurnal.md, tabloidul *Apropo* cu versiunea electronică www.apropomagazin.md, publicația economică *ECOnomist* (pagina on-line www.eco.md), portalul de știri on-line www.jurnal.md și agenția de publicitate „Reforma Advertising”.

Publika TV s-a lansat la 7 aprilie 2010 și, de asemenea, face parte dintr-un holding media - Realitatea Cașavencu din România, valorând inițial 4,5 milioane de euro. Același trust media a lansat și postul de radio Publika FM, care deocamdată retransmite programele postului de televiziune.

Cele două televiziuni de știri au bulversat piața mediatică moldovenească. Ediții informative la fiecare oră, talk show-uri în română și rusă, dezbateri politice, programe de divertisment ș. a. – toate acestea au reanimat produsul mediatic autohton și au resuscitat piața media în general. Apariția acestora a dat startul unor procese de migrare a jurnaliștilor de la unele instituții la altele, majorând „prețul de piață” al meseriei de jurnalist, concomitent, generând o criză de jurnaliști la unele instituții media deja existente în R. Moldova – ziare, agenții de presă, posturi TV și radio. În urma acestor evoluții au avut de câștigat doar consumatorii de informație.

Dacă odinioară publicul din Republica Moldova simțea acut lipsa emisiunilor autentice de dezbateri, în acest an s-a atestat o suprasaturație de astfel de produse tv, toți începând să producă talk-show-uri și emisiuni de dezbateri. Tot în acest an, postul tv Prime, care asigură retransmiterea în R. Moldova a postului public din Moscova, a făcut investiții mari în producția proprie. Prime a lansat o serie de buletine de știri, emisiuni de dezbateri și talk-show-uri distractive. În altă ordine de idei, consumatorii media de limbă rusă și autoritățile ruse și-au manifestat nemulțumirea după ce a fost micșorat timpul de retransmisie a postului rusesc și a fost îmbogățită grila de emisie cu programe și emisiuni proprii în limba română. Cinci sute de veterani de război din R. Moldova au adresat o scrisoare deschisă conducerii Rusiei și postului de televiziune Pervii kanal, în care au acuzat Prime tv că pune pe post doar 40% din produsul autentic rus¹⁵.

¹¹ <http://evenimentul.md/?l=ro&a=7>

¹² <http://daynews.md/?l=ru&a=9>

¹³ 6 decembrie 2010, Agenția Monitor Media

¹⁴ *Jurnal de Chișinău*, 6 octombrie 2009

¹⁵ 6 octombrie 2010, Agenția Monitor Media

În noiembrie 2010, postul public tv din România TVR 1, căruia CCA din R. Moldova i-a retras în mod abuziv licența de emisie, în 2007, și-a reluat retransmisia prin intermediul canalului tv 2 Plus. De fapt, TLF M International, deținătoarea postului cu acoperire națională 2 Plus, care acum retransmite TVR 1 în R. Moldova, a fost cea în favoarea căreia s-a retras frecvența postului românesc, în 2007. TVR 1 deținea o licență de emisie pentru această frecvență valabilă până în 2011. Imediat după scoaterea la concurs a frecvenței TVR 1, administrația a atacat decizia CCA în judecată, însă a pierdut procesul în toate instanțele din R. Moldova. În august 2008, TVR 1 a reclamat la CEDO încălcarea dreptului la libera exprimare și a dreptului la proprietate. După schimbarea puterii la Chișinău, TVR 1 și autoritățile moldovene au negociat reglementarea cazului pe cale amiabilă.

Câteva posturi radio s-au lansat în anul 2010, în R. Moldova. Este vorba de Radio Sport, Publika FM, Prime FM, Aquarelle FM. Radio Sport este primul post de radio specializat pe sport din R. Moldova și emite în or. Chișinău; Publika FM, componentă a trustului Realitatea Cașevencu, s-a declarat a fi un post de știri, analize și comentarii; Prime FM, parte a holdingului Prime holding, este de fapt noua „față” a postului de radio fost municipal Antena C, care a fost cesionat. Aquarelle FM este un post de radio dedicat femeilor și face parte din grupul media Aquarelle.

De asemenea, în 2010 s-a lansat la Chișinău Media Image Group, companie de monitorizare a presei și de cercetare a conținutului media. Media Image Group este o companie cu sediul principal în România, care furnizează servicii profesionale de monitorizare a presei și analiză de conținut media către organizații guvernamentale, companii publice, corporații multinaționale și organizații neguvernamentale. Compania a angajat 15 profesioniști în Chișinău, care împreună cu colegii lor de la București furnizează rapoarte de monitorizare zilnice a presei print și buletinelor de știri tv.

Conform datelor publicate de CCA, în R. Moldova în prezent funcționează 50 de studiouri tv, 48 radio și 180 distribuitori de servicii tv. 25 studiouri tv și 18 radio își au sediile și emit în alte regiuni ale R. Moldova decât or. Chișinău. În ceea ce privește media scrisă, conform datelor Biroului Național de Statistică, în 2008, pe teritoriul țării funcționau 518 redacții (reviste, publicații periodice și ziare), în timp ce www.moldpres.md indică un număr de 170 publicații periodice editate în R. Moldova. Deși nu există date statistice cu privire la numărul media on-line, în R. Moldova pot fi accesate peste 20 de portaluri de știri. De asemenea, există 8 agenții de știri funcționale în prezent. Majoritatea redacțiilor tv, radio și print administrează și pagini web proprii.

Media on-line a continuat să evolueze și în 2010. Această tendință este evidentă în fluxul de publicitate orientată către media on-line. În R. Moldova, similar cu tendința mondială, publicitatea media on-line este cea mai populară printre agențiile de publicitate. Conform portalului Totul.md, publicitatea prin bannere are prețuri de dumping și constituie 0,55 - 3 euro pe 1000 de afișări, în timp ce prețurile medii în Europa, Rusia, România sunt peste 10 dolari pe 1000 de afișări. Conform pronosticului experților în domeniu, în perioada 2010-2013, cheltuielile de publicitate în reviste și ziare vor scădea cu 2%, iar cheltuielile pentru publicitatea on-line vor crește de aproximativ trei ori.

Odată cu dinamizarea pieței tv și a Internetului, s-a atestat o anumită criză pe segmentul agențiilor de presă. Acestea au pierdut mai mulți abonați și din cauza evoluției accesului la informația calitativă prin intermediul posturilor tv și resurselor informaționale web.

II. Audiovizualul public

Situația la acest capitol n-a evoluat mult în anul 2010. Cu excepția progreselor înregistrate de către Compania Teleradio-Moldova, audiovizualul public rămâne tributار unui sistem coruptibil și perimat.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului

Deși, aparent, în 2010 CCA și-a reabilitat puțin autoritatea pierdută în domeniu, această instituție rămâne incapabilă în fața intereselor politice, economice sau de orice alt fel de pe piața audiovizuală. S-a mîmat redresarea și însănătoșirea instituției. Este îndoielnică actuala prestație democratică a unor membri CCA care, prin deciziile luate pînă mai ieri provocau rafale de critică din partea societății, iar de cînd s-a schimbat puterea și-au asumat „în serios” misiunea de reprezentanți ai interesului public. Dacă, per ansamblu, activitatea CCA în 2010 este net mai profesionistă decît în anii anteriori, particularitățile legate de procesul de reglementare confirmă anacronismul acestui organ. Or, cum să-și impună CCA autoritatea în fața radiodifuzorilor, să câștige încrederea societății, atîta timp cît NIT rămîne invincibil și continuă să sfideze orice principii democratice?

În 2010, CCA a avut de dat cîteva examene pentru a-și dovedi perseverența în procesul de reabilitare: atitudinea în campaniile electorale, relația cu noua putere, relația cu radiodifuzorii și autoritatea în fața lor, procesul de luare a deciziilor, deschiderea față de societatea civilă și rezistența la presiunile grupurilor de interese.

Cu privire la prestația CCA în campaniile electorale din 2010, s-a observat diferența dintre campania pentru referendumul constituțional din 5 septembrie și cea electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie. Cert este că CCA a picat examenul în campania pentru referendumul constituțional, recidivînd la capitolul pasivitate și ineficiență în domeniu.

În legătură cu implicarea CCA în timpul campaniei pentru referendumul constituțional, *Coaliția pentru Alegeri Libere și Corecte - Coaliția 2009* a emis un comunicat de presă, criticînd pasivitatea CCA. Astfel, Coaliția a considerat că CCA nu și-a exercitat atribuțiile în deplină conformitate cu prevederile legale, deoarece:

- a) nu a făcut publică lista radiodifuzorilor naționali în termenul prevăzut de legislația electorală;
- b) nu a asigurat respectarea de către radiodifuzori a art. 64 (prim) alin. (2) din Codul Electoral prin care aceștia sunt obligați să depună la CCA, în prima săptămână a perioadei electorale, o declarație privind politica editorială pentru campania electorală, în care indică numele proprietarului/propietarilor instituției;
- c) a demonstrat o atitudine formală și neglijentă față de conținutul declarațiilor privind politica editorială a radiodifuzorilor;
- d) nu a prezentat rapoarte de monitorizare la CEC o dată la două săptămîni, așa cum prevede Codul Electoral.¹⁶

Pe de altă parte, în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie, CCA a reușit să suscite interesul societății civile și chiar s-o implice în unele activități. În cadrul programului de asistență lansat de Consiliul Europei, experți străini au dezvoltat pentru CCA și Teleradio-Moldova o metodologie de monitorizare a serviciilor de programe audiovizuale, care a fost adoptată de către CCA prin decizia nr.129/29.10.2010. De asemenea, unul din experții oferii de Consiliul Europei, Marek Mracka, din cadrul organizației slovace „MEMO 98”, a asistat CCA în

¹⁶ <http://www.e-democracy.md/files/elections/referendum2010/pr-coalition-19-08-2010-ro.pdf>

procesul de monitorizare a modului de reflectare a campaniei electorale pentru alegerile parlamentare anticipate de către radiodifuzorii cu acoperire națională. Tot prin concursul experților străini, dar și cu implicarea ONG-urilor de media, CCA a elaborat o fișă comună de monitorizare a serviciilor de programe audiovizuale, adoptată în una din ședințele CCA. Pe parcursul desfășurării campaniei electorale, CCA a publicat 4 rapoarte de monitorizare a radiodifuzorilor naționali. Aceste rapoarte, precum și tehnica de realizare a monitorizării, au fost elaborate conform standardelor de profesionalism în domeniu. Este foarte important că CCA a reușit în mod profesionist să monitorizeze produsul radiodifuzorilor cu cea mai mare acoperire teritorială, însă este imperativ ca aceste monitorizări să aibă consecințele necesare, deoarece CCA nu doar monitorizează, dar și controlează. Toate rapoartele de monitorizare au confirmat comportamentul ilegal al postului tv cu acoperire națională NIT, cel puțin în timpul campaniei electorale, însă CCA s-a dovedit a fi absolut incapabil în raport cu aceste încălcări. Cu excepția aplicării unor sancțiuni minore, CCA nu a reușit să oblige radiodifuzorul să-și schimbe politica editorială în conformitate cu legea și principiile deontologice. Ba din contra, campania media împotriva CCA și autorităților de stat, propagată de NIT și PCR, a reușit într-o măsură să timoreze membrii CCA. Deci, la capitolul „exercitarea autorității față de radiodifuzori”, CCA a rămas restanțier în 2010.

Pentru prima dată în istoria CCA, în iunie 2010, Parlamentul R. Moldova a respins raportul anual de activitate a instituției în anul 2009 pe motiv că aceasta a eșuat să-și îndeplinească misiunea de garant al interesului public. Conform Codului audiovizual, în cazul respingerii raportului anual de activitate a CCA de către Parlament, CCA trebuie să prezinte un plan de măsuri de reabilitare. Ulterior, controlul exercitat de Parlament asupra activității CCA a eșuat din cauza lipsei mecanismelor de exercitare a acestui control. Codul audiovizual nu prevede mecanisme pentru exercitarea controlului, ci doar posibilitatea respingerii raportului de activitate a CCA, hotărâre ce nu poate avea nicio consecință.

Cât despre rezistența opusă de CCA oricăror influențe politice sau economice, instituția de reglementare nu a reușit să-și dovedească independența, în special în cadrul concursului pentru frecvențe radio din octombrie 2010. La 19 octombrie 2010, 10 frecvențe din 11 scoase la concurs au fost câștigate de un singur radiodifuzor - VDT -, aproape necunoscut pe piața audiovizuală din R. Moldova, în defavoarea a două posturi importante - Jurnal TV și Publika TV. Ulterior VDT a renunțat la 8 frecvențe câștigate. Tot în cadrul aceleiași ședințe, CCA a acordat 4 frecvențe din 7 scoase la concurs unui singur post de radio - Maestro FM. Faptul că toate frecvențele tv au fost obținute de un singur radiodifuzor trezește dubii în ceea ce privește imparțialitatea deciziei CCA și independența instituției față de influențele politice și economice.

Deoarece 3 funcții de membri ai CCA au rămas vacante în noiembrie 2010, în primele luni ale anului 2011, Parlamentul R. Moldova va numi 3 noi membri CCA. Acestea au fost deținute anterior de Carmelia Albu, Valeriu Soltan și Ruslan Pleșca.

IPNA Compania Teleradio-Moldova

Progresul înregistrat de radiodifuzorul public în 2010, în problema politicii editoriale independente, reflectării corecte și pluraliste a evenimentelor a fost remarcat atât de societatea moldovenească, cât și de observatorii internaționali. Rapoartele de monitorizare a comportamentului radiodifuzorului public național, efectuate de CCA și societatea civilă în campaniile electorale din 2010, demonstrează aderarea acestei companii la standardele media profesioniste.

În anul 2010, s-a constatat o detașare vizibilă a instituției publice de politica editorială favorabilă guvernanților. Acest progres a fost confirmat în studiile de monitorizare și a fost încurajat prin investițiile structurilor europene în această instituție. Detașarea vizibilă de practica slugarnică

Guvernului a fost posibilă datorită numirii a 6 noi membri în Consiliul de Observatori (CO), precum și datorită numirii unei noi administrații.

După ce la sfârșitul anului 2009 CO al Companiei Teleradio-Moldova a demis președintele și cei doi directori pentru că nu au asigurat pluralismul de opinii și au transformat instituția într-un instrument politic, la începutul anului 2010 a fost aleasă o nouă conducere. În urma concursului public de suplینire a celor 3 funcții vacante pentru care au concurat 27 de persoane, au fost aleși Constantin Marin în funcția de președinte al Companiei, Angela Sîrbu în funcția de director al postului tv Moldova 1 și Alexandru Dorogan în funcție de director al Radio Moldova.

În urma desemnării noii conduceri a instituției publice audiovizuale, au fost organizate concursuri de suplینire a unor funcții cheie atât la tv cât și la radio. Astfel, a fost angajat un nou redactor-prezentator la Radio Moldova și un nou director al Departamentului „Actualități” de la tv Moldova 1. De asemenea, în martie 2010 a fost organizat un nou concurs pentru ocuparea pozițiilor de corespondent special, producători de știri și redactori-prezentatori.

Astfel, APEL constata într-un raport de monitorizare a reflectării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare anticipate¹⁷ că IPNA Compania Teleradio-Moldova în programele sale informaționale a recuperat semnificativ caracterul public al emisiei și că „a utilizat în mod adecvat oportunitățile oferite de actele normative referitoare la reflectarea alegerilor de către mass media”. Concomitent, CJI¹⁸, în rapoartele de monitorizare din aceeași perioadă a constatat că Moldova 1 și Radio Moldova au avut un comportament diferit de cel adoptat în campaniile electorale din 2009. Acestea au renunțat la practica defectuoasă de a avea mereu în prim-plan administrația centrală și partidele aflate la guvernare. La fel, a fost asigurat pluralismul de opinii în știri. CCA¹⁹ a constatat că, din punct de vedere al cerințelor legale, nu au fost înregistrate cazuri care ar trezi neliniște vis-a-vis de modul în care este reflectată campania electorală în cadrul emisiunilor de știri ale postului public de televiziune Moldova 1. În final, misiunea OSCE/BIDDO²⁰ concluziona în raportul preliminar cu privire la alegerile parlamentare anticipate că „În general, televiziunea publică a respectat condiția legală de a asigura o atitudine echilibrată, imparțială și echidistantă față de toți concurenții electorali”.

Ca urmare a progresului înregistrat de Teleradio-Moldova la capitolul independență și profesionalism, donatorii străini și instituțiile europene au manifestat interes pentru promovarea principiilor democratice de la TRM prin proiecte de instruire a personalului și de dotare tehnică. În noiembrie 2010, Guvernul Republicii Slovace a donat Teleradio-Moldova tehnică în valoare de 100.000 de euro²¹. Din iulie 2010, compania beneficiază de asistență logistică și de instruire în cadrul unui proiect implementat de CJI din Chișinău în parteneriat cu Centrul pentru Jurnalism Independent de la București.

În iulie 2010, CO a aprobat Strategia de dezvoltare a Companiei publice Teleradio-Moldova pe anii 2010-2015 care conține analiza situației actuale a Companiei, precum și o serie de propuneri de dezvoltare. Strategia a fost elaborată de expertul Uniunii Europene de Radio și Televiziune, Boris Bergant, cu sprijinul financiar al PNUD Moldova.

În noiembrie 2010, a fost organizat un nou concurs pentru suplینirea funcției de membru al CO, după ce Igor Muntean care a deținut această funcție din 2006 a fost numit ambasador în Statele Unite ale Americii. Conform Codului audiovizual, CCA selectează câte 2 candidați pentru funcția de membru al CO și transmite propunerile Comisiei parlamentare de profil. Însă din cauza dizolvării

¹⁷ <http://www.e-democracy.md/files/elections/parliamentary2010/report-apel-elections-2010-3-ro.pdf>

¹⁸ http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=568&Itemid=1

¹⁹ http://www.cca.md/sites/default/files/Raport_de_monitorizare_perioada_18_-_29_octombrie_2010_.pdf

²⁰ <http://www.osce.org/odihr/elections/73835>

²¹ 05 noiembrie 2010, Agenția Monitor Media

Parlamentului în septembrie 2010, numirea unui nou membru în CO al Teleradio-Moldova a fost amânată până la constituirea unui nou Parlament după alegerile parlamentare din 28 noiembrie.

IPRA Teleradio-Găgăuzia

Compania Teleradio-Găgăuzia (TRG) nu a înregistrat progrese nici în 2010. Din contra, pe fondul evoluțiilor de la Teleradio-Moldova, eșecul radiodifuzorului public regional este și mai evident. Conform rapoartelor de monitorizare, politica editorială a acestei Companii este departe de standardele profesionale și valorile democratice, la fel interesul public pe care trebuie să-l reprezinte este substituit cu interesele autorităților.

APEL a monitorizat programele de știri ale TRG atât în timpul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie, cât și în timpul campaniei electorale pentru alegerea bașcanului autonomiei găgăuze.

Conform raportului APEL²², TRG a reflectat în mod părtinitor (ca frecvență și ca durată) evenimentele și concurenții electorali; și-a neglijat funcția educativă ce-i revine unui radiodifuzor public în campania electorală, iar dezbaterile electorale au fost realizate cu abateri de la normele democratice.

Totodată, monitorizarea TRG pe parcursul campaniei electorale pentru alegerile bașcanului au demonstrat organizarea mai bună a dezbaterilor electorale în raport cu perioada alegerilor parlamentare. Însă radiodifuzorul nu a oferit timpi de antenă gratuit concurenților electorali nici pentru expunerea programelor, nici pentru publicitate.²³

Vitalie Gaidarji, directorul televiziunii TRG, a declarat la 8 noiembrie 2010, în cadrul unei conferințe de presă, că televiziunea publică din Găgăuzia face partizanat politic în favoarea PCRM. El a declarat că Ecaterina Jecova, președintele Companiei, controlează politica editorială a acesteia, care este oportună PCRM. Potrivit Agenției de știri Info-Prim Neo²⁴, Gaidarji a declarat că Jecova s-a implicat direct în organizarea dezbaterilor electorale interzicându-i să pună întrebări incomode candidaților comuniști în timpul campaniei electorale din 2009, iar din luna mai 2010 i s-a interzis să mai apară pe post. Vitalie Gaidarji a fost demis în 2007, fiind restabilit în noiembrie 2008, în baza unei hotărâri a instanței de judecată.

În noiembrie 2010, CO al TRG a destituit-o pe Ecaterina Jecova din funcția de președinte al Companiei. Conform Agenției de presă INFOTAG²⁵, decizia a fost luată cu ușile închise, în lipsa presei, iar motivul demisiei a fost aflarea în concediu necondonată cu CO. Cu voturile a cinci membri ai CO, directorul radioului public, Maria Parfionova, a fost aleasă președinte interimar al Companiei. Conducerea CO și-a exprimat nemulțumirea față de faptul că televiziunea difuzează puține reportaje despre satele îndepărtate ale Găgăuziei.

Aproape un an și jumătate CO al TRG a funcționat în componență incompletă, cu doar 5 membri. Societatea civilă a pus vina pentru proasta funcționare a Companiei pe seama ineficienței unui CO incomplet. În toamna anului 2010, Adunarea Populară a numit 4 noi membri în CO, care în luna noiembrie au și destituit-o din funcție pe președinta Companiei. Denis Pîntea, Alexandru Gheorghiuță, Nicolae Șucanov și Fiodor Kirovici au ocupat cele patru poziții de membru CO al TRG.

²² http://www.apel.md/public/upload/md_Raport_Monitorizare_APEL_11_2010.pdf

²³ <http://info-prim.md/?a=10&x=&ay=35975>

²⁴ <http://info-prim.md/?a=10&x=&ay=34603>

²⁵ <http://www.azi.md/ro/story/14671>

În legătură cu demiterea președintelui TRG, Uniunea jurnaliștilor tineri Opinion-MD au emis un comunicat de presă prin care a protestat împotriva presiunilor exercitate asupra colectivului redacțional al TRG de către noua componență a CO, precum și de către forțele politice care îl controlează. Potrivit declarației tinerilor jurnaliști, Consiliul de Observatori, care nu s-a întrunit în ședințe mai mult de jumătate de an, ar fi dorit prin demiterea Ecaterinei Jecova supunerea Companiei unor interese private.²⁶

Teleradio Bălți

La sfârșitul anului 2009, CCA a obligat Primăria Bălți să înstrăineze Teleradio Bălți (TVB) până la 1 februarie 2010. Autoritățile bălțene au decis la 3 decembrie 2009 privatizarea TVB prin anunțarea unui concurs investițional, dar nu s-a înregistrat nici un doritor la Comisia de privatizare. În aceleași condiții, alte 4 concursuri pentru privatizarea TVB au eșuat, ultimul încheindu-se la 22 iunie 2010. Dacă la primele 3 concursuri, Primăria Bălți, care este proprietar al TVB, a menținut prețul activelor TVB la 1,5 milioane lei, ulterior prețul acestora a fost micșorat până la 900 mii lei. Un nou proprietar ar fi fost obligat să aducă investiții în sumă de jumătate de milion de lei în perioada anilor 2010-2011²⁷.

Între timp, la 12 aprilie 2010 a expirat licența de emisie a TVB, însă instituția a continuat să emită. În ciuda expirării licenței de emisie și aflării TVB în concurs de privatizare, Consiliul municipal Bălți a decis în iunie alocarea aproximativ a 160 mii de lei către TVB pentru acoperirea cheltuielilor la realizarea unor emisiuni despre activitatea Primăriei Bălți. În septembrie 2010, majoritatea comunistă din Consiliul municipal a votat alocarea altor 123,5 mii de lei „pentru plata serviciilor prestate de TVB” (despre activitatea Primăriei Bălți), iar pentru serviciile prestate de TVB în perioada septembrie-octombrie Consiliul municipal a alocat circa 82 de mii de lei.²⁸ Conform Agenției Monitor Media, „observatorii locali consideră că primăria și Consiliul municipal, controlat de majoritatea comunistă, dispun în acest mod de pârghii pentru a influența politica editorială a postului de televiziune”.²⁹

11 membri ai Consiliului municipal Bălți și-au arătat nemulțumirea față de activitatea TVB, semnând, în ianuarie 2010, o declarație de condamnare a politicii editoriale a TVB care ar favoriza și promova interesele PCR. Potrivit consilierilor, în jurnalele de știri TVB utilizează știri unilaterale ale agențiilor de presă afiliate PCR, în special ale Agenției OMEGA, iar consilierii necomuniști nu au acces la acest post de televiziune.³⁰

După eșuarea celor patru concursuri pentru privatizarea TVB, administrația de la Bălți a declarat că va expedia un demers Parlamentului R. Moldova prin care să ceară modificarea Codului audiovizual, astfel încât TVB să devină o companie regională cu statut de instituție media publică. Dar la 27 decembrie, conform Agenției Monitor Media, Consiliul municipal Bălți a decis lichidarea TVB, după ce la 9 noiembrie 2010 CCA a interzis TVB să mai emită din cauza expirării licenței. Procesul de lichidare a TVB va începe la 1 martie 2011.³¹

²⁶ <http://www.newsmoldova.ru/newsline/20101116/188445639.html>

²⁷ 06 mai 2010, Agenția Monitor Media

²⁸ 30 septembrie 2010, 09 decembrie 2010, Agenția Monitor Media

²⁹ Agenția Monitor Media, *idem*.

³⁰ 22 ianuarie 2010, Agenția Monitor Media

³¹ 27 decembrie 2010, Agenția Monitor Media

III. Libertatea de exprimare și defăimarea în anul 2010

Evoluții legislative

În afară de amendamentele la Codul electoral referitoare la media, amintite în primul capitol, în aprilie 2010, după un efort considerabil timp de mai mulți ani al CJI, a fost adoptată *Legea cu privire la libertatea de exprimare*, care a intrat în vigoare în octombrie 2010. Această lege reprezintă o compilație a standardelor europene în domeniul libertății de exprimare și a protecției vieții private. Legea conține prevederi ce se referă la extinderea dreptului la libera exprimare, la aspectele specifice ale libertății de exprimare a mass media, la interdicția cenzurii, la libertatea de a critica statul și autoritățile publice, dreptul la respectul vieții private, inclusiv viața privată a persoanelor publice, la efectele prezumției nevinovăției în raport cu libertatea de exprimare, la protecția surselor etc.

Legea introduce o procedură prejudicială de soluționare a cauzelor de defăimare (prin depunerea unei cereri prealabile la răspânditorul informației). De asemenea, legea introduce cerințe suplimentare față de forma cererii de chemare în judecată și prevederi noi cu privire la modul de calculare a taxei de stat pentru examinarea cererii. În lege se limitează măsurile de asigurare a acțiunilor care pot fi aplicate în cauzele de defăimare, se clarifică sarcina probațiunii și prezumțiile ce urmează să fie aplicate în astfel de cauze, se explică modul de publicare a dezmințirii și replicii, modul de evaluare a prejudiciilor morale cauzate persoanelor fizice și juridice și circumstanțele care exclud răspunderea pentru defăimare.

În ceea ce privește implicațiile acestei legi pentru media, ea protejează confidențialitatea surselor, astfel încât media care a distribuit publicului informația obținută din surse confidențiale nu poate fi obligată să dezvăluie identitatea sursei în cadrul unui proces civil sau contravențional. Totodată, refuzul redacției de a dezvălui sursa de informare nu o lipsește de celelalte garanții de care beneficiază pârâtul într-o procedură judiciară. În același timp, în cadrul unui proces penal, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în condițiile legii, poate obliga instituția media să divulge sursa de informare numai dacă sunt întrunite cumulativ câteva condiții. De asemenea, legea impune termene care dacă sunt depășite fac imposibilă pretinderea despăgubirilor morale. Totodată, dacă cel care se consideră defăimat nu înaintează pretențiile privind compensarea prejudiciului moral în cererea prealabilă, el nu le poate pretinde în cererea de chemare în judecată.

Legea cu privire la libertatea de exprimare va contribui la examinarea adecvată a cauzelor cu privire la defăimare. Aplicarea corectă a legii va exclude practic posibilitatea violării dreptului la libera exprimare, ceea ce va reduce simțitor eventualele condamnări ale R. Moldova la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO).

O altă lege adoptată în 2010 este *Legea cu privire la deetatizarea publicațiilor periodice publice* care va intra în vigoare la începutul anului 2011. Legea reprezintă un pas important în direcția sporirii independenței editoriale și libertății media, în condițiile în care în R. Moldova există peste 40 de publicații publice (de stat) centrale, raionale, municipale etc., care sunt controlate financiar și editorial de fondator. Legea stabilește modalități și proceduri de deetatizare a publicațiilor publice prin reorganizare, privatizare sau lichidare. Legea are scopul de a:

- a) garanta, în condițiile pluralismului politic, libertatea de exprimare și accesul populației la informație, fapt ce ar contribui la libera formare a opiniei publice;
- b) consolida independența editorială și de creație a publicațiilor periodice;
- c) armoniza proporțiile proprietății publice cu funcțiile statului și ale unităților administrativ-teritoriale;
- d) dezvolta concurența în domeniul publicațiilor periodice;

e) atrage investiții și a asigura un management eficient în domeniul publicațiilor periodice.

În anul 2010, Parlamentul a modificat art. 66 alin. (3) al Codului audiovizual în sensul în care un radiodifuzor poate deține maxim cinci licențe de emisie în aceeași unitate administrativ teritorială, în timp ce până la adoptarea acestei modificări orice radiodifuzor putea deține doar două licențe de emisie. În aceeași ordine de idei, experții media consideră că astfel se înlesnește instituirea de poziții monopoliste pe piața audiovizuală și „berlusconizarea” mass media electronică, se pune în pericol diversitatea conținutului mediatic și se descurajează concurența.

Procese de judecată împotriva presei

Conform datelor furnizate de judecătoriile din R. Moldova (Judecătoriile Botanica, Buiucani, Centru din Chișinău și Judecătoriile din Basarabeasca, Cantemir, Călărași, Ceadâr-Lunga, Dondușeni, Florești, Ocnița, Rezina, Soroca, Strășeni, Șoldănești, Telenești și Vulcănești³²), în anul 2010 s-au aflat pe rol 22 cauze privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, în calitate de pârâți figurând instituții media. Cele mai multe cauze au fost examinate de Judecătoria Centru – 17 cauze. Judecătoria Ceadâr-Lunga a examinat cinci cauze privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, dintre care patru au avut în calitate de pârât o instituție media.

Cazuri de încălcare a drepturilor jurnaliștilor

Cel mai grav caz de îngrădire a libertății presei și de încălcare a drepturilor jurnaliștilor în anul 2010 este cazul Vardanyan. La 16 decembrie, curtea supremă de justiție din autoproclamata republică nistreană l-a condamnat pe jurnalistul Ernest Vardanyan la 15 ani privațiune de libertate fără confiscarea averii, cu executarea pedepsii într-un penitenciar cu regim sever, în baza art. 271 cod penal „trădare de patrie”. Autoritățile transnistrene au declarat că pedeapsa nu este pentru activitatea jurnalistică a lui Vardanyan, ci pentru colaborarea lui cu serviciile secrete moldovenesti. Acesta a fost arestat la 7 aprilie 2010 și a fost judecat cu ușile închise de către instanțele transnistrene. Mai multe detalii despre cazul Vardanyan sunt incluse în capitolul Presa în Transnistria.

Au fost înregistrate alte câteva cazuri de îngrădire a drepturilor jurnaliștilor, deși în comparație cu anii precedenți acestea au fost de intensitate redusă.

La 25 mai, echipa Pro TV a fost agresată de agenții de securitate ai Teatrului de Operă și Balet³³. Reporterul și cameramanul au încercat să discute cu administrația teatrului despre refuzul acesteia de a permite desfășurarea unui spectacol organizat de mișcarea Falun Dafa, deși organizatorii achitaseră deja taxa de închiriere a edificiului. Într-un demers expediat ministrului Culturii, Pro TV a solicitat sancționarea angajaților care au agresat echipa postului tv.

La 17 iunie, judecătorul Sergiu Lazar care examinează un dosar de mare rezonanță publică - dosarul fostului comisar de Chișinău Iacob Gumeniță -, a agresat jurnaliștii care solicitau să intre în sala de judecată. Fără să declare că ședința este închisă, magistratul a închis ușa. Jurnaliștii încercau să afle de ce nu li se permite accesul la ședință, judecătorul, însă, acoperindu-și fața cu un dosar s-a ridicat, a închis ușa, lovind cu mâna camera de luat vederi a unui operator.³⁴

La 22 iunie, premierul Vlad Filat a dispus limitarea accesului jurnaliștilor la o ședință de guvern în cadrul căreia a discutat cu agricultorii mecanismul de subvenționare a fermierilor. În pofida

³² Celelalte judecătorii nu au răspuns la cererile de acces la informație nici după două săptămâni de la expirarea termenului legal de 15 zile pentru expedierea răspunsului

³³ <http://www.protv.md/stiri/social/pro-tv-a-solicitat-sanctionarea-angajatilor-care-au-agresat-echipa.html>

³⁴ <http://www.protv.md/stiri/social/jurnalistii-bruscati-de-judecatorul-lui-iacob-gumenita.html>

faptului că presa a fost invitată la ședință, premierul le-a cerut ziariștilor să părăsească sala în zece minute. Filat le-a recomandat jurnaliștilor să se obișnuiască cu ședințele secrete de la Guvern.³⁵

La 28 iunie, Judecătoria sectorului Buiucani l-a achitat pe Nicolae Agarici, polițistul de la Regimentul Scut, învinuit de procurori de jaf și exces de putere. Conform materialului din dosar, pe 8 aprilie 2009, polițistul l-a agresat pe jurnalistul Oleg Brega, în spatele Casei Guvernului, unde a fost bătut și deposedat de două camere video. Procurorul a cerut pentru polițist 8 ani privațiune de libertate, însă judecătoarea Liuba Pruteanu a considerat ca Agarici este nevinovat.³⁶

La 7 iulie, o jurnalistă și un cameraman al postului de știri Publika TV au fost agresați și intimidați de către doi agenți de pază ai unei firme private care asigurau securitatea unui bloc de locuit din centrul Chișinăului.³⁷ Conform sursei citate, jurnalista (Anastasia Nani) a fost bruscată de către unul dintre cei doi agenți de pază, ambii fiind înarmați cu pistoale-automat. Acesta s-a adresat în limba rusă, utilizând și cuvinte licențioase. Pentru că operatorul (Valeriu Isac) filma dialogul dintre jurnalistă și agent, cel din urmă l-a forțat brutal să înceteze să mai filmeze, deoarece este un teritoriu privat. Agentul a lovit camera, sucind mâna operatorului. Pretorul sectorului Centru a confirmat pentru Publika TV că ar fi vorba de o proprietate a omului de afaceri Vlad Plahotniuc.

La 14 iulie, sediul ziarului municipal *Capitala* a fost jefuit. Persoane necunoscute au spart geamul redacției, după care au furat câteva componente de la computere și un aparat de fotografiat. Valoarea obiectelor furate a fost estimată la 35 mii de lei.³⁸

La 28 iulie, în preajma Curții de Apel Chișinău, un angajat al Centrului de Combatere a Crimelor Economice și Corupției l-a agresat pe jurnalistul Jurnal TV, Victor Ciobanu, în timp ce acesta filma clădirea Curții de Apel. Jurnalistul a declarat că pregătea un reportaj, iar un angajat al CCCEC i-a distrus camera de luat vederi, sustrăgându-i cardul de memorie pe care erau imprimate imagini din timpul agresiunii. Mai târziu, la secția de poliție, cardul de memorie a fost restituit, dar cu imaginile respective șterse. În cadrul unui dosar contravențional, agresorul a fost cercetat în baza art. 78 al.1 Cod Contravențional și a fost găsit vinovat de agresiune fizică cu cauzarea leziunilor corporale fără cauzarea prejudiciului sănătății. În baza acestei norme i-a fost aplicată sancțiunea sub formă de amendă în mărime de 100 lei.

Pe 17 noiembrie, paza de corp a președintelui interimar M. Ghimpu a interzis accesul echipei de filmare a agenției Omega la întâlnirea electorală a PL. Potrivit Serviciului de Protecție și Pază de Stat, care a investigat cazul, "în cadrul anchetei a fost stabilit că colaboratorul SPPS a acționat legitim, în conformitate cu prevederile art. 12 al Legii cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat, fiind în drept să limiteze sau să interzică accesul persoanelor în anumite zone și imobile". În același timp, potrivit răspunsului SPPS, ancheta a stabilit că "ofițerul în cauză a manifestat un comportament mai puțin adecvat față de ziariști, manifestat prin blocarea operatorului și acoperirea cu mâna a obiectivului camerei de luat vederi. Ca urmare, prin ordinul directorului SPPS, ofițerul nominalizat a fost strict atenționat".³⁹

La 26 noiembrie, paza de corp a președintelui interimar al R. Moldova, Mihai Ghimpu, însărcinată să verifice jurnaliștii care au venit la conferința de partid a PL, a interzis accesul grupului de filmare al agenției Omega în sala de conferințe⁴⁰. Conform sursei citate, purtătorul de cuvânt al PL

³⁵ 23 iunie 2010, Agenția Monitor Media

³⁶ <http://www.stireazilei.md/news-4330>

³⁷ 7 iulie 2010, Agenția Monitor Media

³⁸ <http://www.protv.md/stiri/social/jaf-murdar-la-ziarul-primariei-chisinau.html>

³⁹ <http://omg.md/Content.aspx?id=11905&lang=1>

⁴⁰ http://www.pcrn.md/main/index_md.php?action=news&id=5751

a declarat că formațiunea “a monitorizat agenția Omega pe durata campaniei electorale” și s-a decis să nu permită accesul la conferința de presă susținută de Mihai Ghimpu „din motive politice.”

IV. Libertatea presei în Transnistria

Anul 2010 va rămâne în memoria Transnistriei ca anul alegerilor⁴¹. În luna martie, alegătorilor li s-a propus să voteze pentru cei ce le vor reprezenta interesele la nivel local. În decembrie, populația alegea noua componență a parlamentului autoproclamatei republici care urmează să asigure direcția de dezvoltare a regiunii, să alcătuiască bugetul și să actualizeze cadrul legislativ în următorii 5 ani. În afară de aceste evenimente semnificative pe arena politică, liderul transnistrean a proclamat anul 2010 an al veteranilor celui de-al Doilea război mondial și al apărătorilor Transnistriei. Reieșind din evenimentele menționate, politica mediatică a instituțiilor media de stat în mare parte s-a bazat pe aceste „piloane”. Cât despre mass media non-guvernamentală, aceasta a oferit auditoriului o informație mai variată.

Ianuarie nu s-a remarcat prin evenimente însemnate. Jurnaliștii transnistreni au participat la clubul internațional de presă „Format A3”, care a avut loc la Chișinău, în cadrul căruia s-a discutat, printre altele, noțiunea de „libertate a cuvântului”. Oaspeții clubului, jurnaliști ai postului TV de stat Rossia 1 din Rusia, C. Semin și A. Condrașov, și-au exprimat opinia că „libertatea este o chestie relativă: ea poate veni din interior (conștiință), de la fondator, de la fondatorul concurentului. Este o problemă de alegere personală”. De asemenea, colegii ruși și-au expus părerea că în jurnalism nu există obiectivitate în formă pură - din orice domeniu n-ar proveni materialul, este prezent punctul de vedere subiectiv al reporterului.

În afară de acest eveniment, ziarele și agențiile de știri au atras atenția cititorului asupra înviorării societății în perioada preelectorală pentru alegerea deputaților în organele administrației locale.

În **februarie** s-a terminat înregistrarea candidaților pentru funcțiile de deputați ai consiliilor locale. Comisiile electorale teritoriale au observat creșterea numărului de doritori de a candida. În unele secții la un mandat de deputat pretindeau câte 6 persoane. Prin crearea consiliului fondatorilor instituțiilor media de stat, autoritățile din regiune au fixat mecanismele de susținere financiară și formare a politicii editoriale a publicațiilor bugetare. Astfel, în baza parității, în consiliul fondatorilor instituțiilor media de stat au intrat reprezentanți ai puterii legislative (suvietul suprem) și executive (președintele) ale autoproclamatei republici. Însă ministerul informației și telecomunicațiilor, ca organ al puterii executive, își mai păstrează autoritatea asupra instituțiilor media de stat prin mecanismele de finanțare a activității și repartizare a remunerării muncii.

Ziarele locale transnistrene în **martie** erau pline de agitație electorală. La 28 martie au avut loc alegeri în organele administrației locale, la care au participat 43,36% din alegători. Cu câteva zile înainte de alegeri, Vladimir Covali, redactor-șef interimar la acel moment, a fost numit, de către consiliul fondatorilor, în funcția de redactor-șef al ziarului de stat *Adevărul Nistrean*, care apare săptămânal în limba moldovenească cu grafie chirilică având un tiraj de 1400 exemplare.

La 30 martie, după mulți ani de tăcere și inactivitate, reprezentanții comunității media ale regiunii s-au adunat la congresul uniunii jurnaliștilor din Transnistria. La funcția de președinte al uniunii jurnaliștilor au fost înaintați trei candidați: redactorul-șef al ziarului *Za Pridnestroviie*, Natalia Vorobieva, redactorul-șef interimar al ziarului *Adevărul Nistrean*, Vladimir Covali, și redactorul ziarului *Novaia gazeta*, Andrei Safonov. Ca rezultat, majoritatea voturilor a revenit Nataliei Vorobieva. Vladimir Covali s-a autorecuzat. La congres nu s-au putut evita momentele neplăcute - dreptul de a vota și a fi ales îl aveau doar membrii uniunii jurnaliștilor, adică persoane ce activează încă din

⁴¹ Elaborat în baza informațiilor din surse deschise și discuții cu jurnaliștii de către Elena Kalinichenko, jurnalistă din Transnistria.

perioada sovietică. În sală se aflau însă cu mult mai mulți jurnaliști (inclusiv tineri, dar și garda veche). Mare parte de oratori au atenționat asistența asupra pregătirii insuficiente a absolvenților facultății de jurnalism a universității de stat din Transnistria. Redactorul-șef și co-fondatorul ziarului *Novaia gazeta*, Andrei Safonov, a spus că Legea cu privire la mass media trebuie analizată și modificată, și că Transnistria are, de asemenea, nevoie de o lege calitativă cu privire la accesul la informație. Redactorul-șef de la *Novaia gazeta* a atenționat și asupra necesității de elaborare a unui mecanism de protecție socială a jurnaliștilor, și că uniunea trebuie să se implice nemijlocit în această activitate. Telereporterul Evghenii Zubov a vorbit cu regret de inacțiunea și lipsa de personalitate a uniunii jurnaliștilor transnistreni.

Luna **aprilie** a despărțit jurnalismul ultimilor 10 ani din regiunea transnistreană în două perioade: până la 7 aprilie și după. În ziua de 7 aprilie, serviciile speciale ale regiunii l-au arestat pe Ernest Vardanyan, jurnalist, politolog transnistrean, comentator al agenției ruse de știri Novâi reghion, învinuit de trădare de stat și spionaj în favoarea Republicii Moldova. La 7 aprilie, el împreună cu soția Irina care se afla în concediu de maternitate și cei doi copii minori (fiul de 6 ani și fiica de 9 luni) se întorceau de la plimbare. Lângă scara blocului în care locuiește, familia jurnalistului Vardanyan a fost înconjurată de un grup mare de persoane înarmate care s-au prezentat ca și colaboratori ai ministerului securității de stat. Prezența copiilor nu i-a oprit. Ernest Vardanyan a fost reținut pe loc, fiind învinuit de „trădare de stat”. După teținere, reprezentanții serviciilor speciale au urcat în apartament, unde au efectuat o percheziție, au sechestrat toată tehnica computerizată, aparatele foto, video și audio (inclusiv de uz casnic). Au fost sechestrate și hârtiile și carnetele de notițe ce se aflau în apartament (atât cele ce aparțineau lui Vardanyan, cât și cele ale soției). Judecata ce a avut loc în regim închis a prelungit arestul cu 2 luni. Articolul 271 al codului penal al autoproclamatei republici nistrene, „trădare de stat”, presupune privațiunea de libertate pe un termen de până la 20 de ani. Liderul republicii nerecunoscute, Igor Smirnov, a declarat că detaliile cazului nu vor fi divulgate până la încheierea investigației. Detaliile pot fi aflate pe adresa <http://ernestvardanyan.do.am/>.

Mama lui Ernest Vardanyan, Tamara Șagoian, s-a adresat la organizația obștească „Uniunea jurnaliștilor transnistreni” cu solicitare de ajutor, însă răspunsul a fost următorul: „Ernest Vardanyan este un nimeni pentru noi”, refuzând astfel orice formă de susținere. Mama arestatului, în repetate rânduri s-a adresat conducerii Rusiei și altor state cu solicitare de ajutor și de eliberare a fiului ei. În apărarea lui Ernest s-au implicat organizațiile obștești și profesionale de jurnaliști din Rusia și Ucraina, însă fără rezultat. După pronunțarea sentinței, Tamara Șagoian a expediat încă o adresare liderilor țărilor de frunte ale lumii cu solicitarea de ajutor în eliberarea fiului ei.

Soția acuzatului Ernest Vardanyan, Irina, a acordat mai multe interviuri instituțiilor media moldovenești. Ex-președintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, i-a acordat suport financiar familiei Vardanyan. Premierul moldovean, Vlad Filat, de asemenea a avut o întrevvedere cu Irina Vardanyan. Vicepremierul Guvernului Republicii Moldova, Victor Osipov, a declarat că va depune eforturi pentru eliberarea lui Vardanyan. Deocamdată, însă, nici o declarație nu a avut efect.

Nu este exclus faptul că peste un timp Ernest Vardanyan va fi grațiat sau amnistiat. Însă conform afirmațiilor juriștilor transnistreni asemenea lucru la moment este puțin probabil, deoarece acuzarea s-a bazat pe un articol prea grav.

La 26 aprilie, redactorul-șef al televiziunii de stat transnistrene Pervii respUBLICANSKII, Maxim Sazonov, a fost destituit din funcție pentru „incompetență profesională”. Motivul real al destituirii a fost declarația deschisă privind dezacordul cu activitatea conducerii postului tv și a ministrului informației și telecomunicațiilor, Vladimir Beleaev, legată de distribuirea veniturilor neînregistrate ale structurii de stat. El a fost susținut de 24 colaboratori (aproximativ a cincea parte a angajaților postului tv Pervii respUBLICANSKII). După destituirea lui Sazonov, timp de câteva săptămâni, toți

susținătorii lui au scris cereri de demisie, sub presiune, „din propria inițiativă”. Ținând cont de specificul regiunii, ei s-au temut să se adreseze pentru apărarea drepturilor lor organizațiilor internaționale.

La 30 aprilie a avut loc prima ședință de judecată pe acțiunea judecătorului din Tiraspol, dna Obrucicova, către ziarul *Russkii Prorîv* și site-ul www.tiras.ru pentru calomnie și insultă, în care reclamantul pretinde 1 milion de ruble transnistrene (aproximativ 100 mii dolari americani) despăgubiri morale. Motivul acțiunii a fost articolul „Partidului popular-democrat „PRORÎV” i s-a respins examinarea cazului sau cât costă judecătorul Obrucicova?”, în care ziarul ridică problema judecătorului Obrucicova care a refuzat acțiunea din partea partidului „Prorîv” cu privire la nevalidarea alegerilor în una din secțiile de votare din Tiraspol.

În luna **mai** a continuat examinarea cazului referitor la *Russkii Prorîv* și site-ul www.tiras.ru. Datorită particularităților legislației transnistrene și a apărării iscusite, site-ul nu a nimerit sub acuzație. Însă, din cauza despăgubirilor morale excesive adjuocate reclamantului, ziarul a fost închis, astfel sfârșindu-și activitatea.

Ziarul *Russkii Prorîv*, fondat de către Parteneriatul Necomercial „Corporația Internațională de Tineret Prorîv”, apare din ianuarie 2007. El a fost creat în urma fuziunii colectivelor de jurnaliști ale trei publicații transnistrene – *Novîi Dnestrovskii curier*, *Russkii Rubej* și ziarul de partid *Prorîv*, al cărui ideolog este politicianul controversat, Dmitrii Soin, proaspăt deputat al organului legislativ. În ultimul timp publicația activa sub conducerea unui colegiu de redacție, a cărui componență nu se divulga. *Russkii Prorîv* este deja al treilea ziar din Transnistria care se află sub presiune judecătorească. În trecut, prin decizie judecătorească au fost aplicate sancțiuni care au dus la insolvabilitatea și închiderea publicațiilor *Molodejnîi Marș* (redactor Oleg Elcov) și *Dnestrovskii Curier* (redactor Serghei Ilicenco). Ca și *Russkii Prorîv*, acestea din urmă se considerau *de facto* proiecte de scandal ale lui Dmitrii Soin (deși formal el nu era inclus în componența redacțională sau a fondatorilor) și nu se bucurau de încrederea cititorilor.

În această lună, în Internet a apărut o adresare din numele lui Ernest Vardanyan, în care declară că este constrâns să-și recunoască vina, dar roagă să nu fie crezut autodenunțul său. Detalii la <http://ernestvardanyan.livejournal.com>. Mai mult, în ziua în care Vardanyan împlinea 30 de ani, ministerul securității de stat al autoproclamatei republici, în orele de maximă audiență la postul tv de stat, a plasat o adresare video în care jurnalistul își „recunoaște vina”. Adresarea a fost inclusă într-un program pregătit de serviciile speciale, în cadrul căruia au sunat avertismente și amenințări la adresa celor care deseori merg pe malul drept al Nistrului, solicitând acolo asistență medicală sau își fac studiile în instituțiile de învățământ superior din Chișinău.

De asemenea, în luna mai, în patru orașe transnistrene – Tighina, Dubăsari, Ribnița și Camenca – au fost deschise din contul mijloacelor bugetare birouri speciale și bine echipate pentru instituțiile media de stat.

Organizația pe baze obștești Uniunea apărătorilor Transnistriei din Dubăsari, separându-se într-o structură de sine stătătoare, a fondat ziarul *Fakel*, publicând în luna mai primul număr.

Prima lună de vară, **iunie**, s-a remarcat prin faptul că în Transnistria s-a încheiat programul social de conectare gratuită a școlilor (170 la număr) din regiune la Internet, inițiat de companiile „Șerif” și „Interdnestrcom”, acestea angajându-se, de asemenea, să asigure administrarea rețelelor și deservirea tehnică în toate școlile.

În iunie Consiliul fondatorilor instituțiilor media de stat a desemnat la funcția de redactor-șef al ziarului republican de limbă rusă *Pridnestrovie* pe Leonid Ivanovici, anterior conducător al ziarului de partid *Respublica*.

Iulie este luna concediilor, de aceea pe piața media se observă o relativă acalmie. S-au mișcat lucrurile doar în cazul Vardanyan. La 5 iulie a expirat termenul de arest al jurnalistului Ernest Vardanyan, învinuit de spionaj. În aceeași zi, la Tiraspol a avut loc ședința de judecată, la care s-a decis prelungirea arestului cu încă 30 de zile, până la 4 august. Avocatul lui Vardanyan a declarat că nici el, nici soția jurnalistului nu erau la curent cu ședința respectivă.

În **august** s-a desfășurat concursul filmului documentar „Transnistria mea”, dedicat aniversării a 20-a de la proclamarea Transnistriei. Concursul a fost organizat de ministerul informației și telecomunicațiilor autoproclamatei republici. Liderul de la Tiraspol a semnat decretul despre instituirea premiului de stat acordat angajaților instituțiilor media audiovizuale și print. La 17 august a debutat prima televiziune on-line din Transnistria – Dnestr.tv (fondator – Grigorii Volovoi).

Știre regretabilă – a fost prelungit arestul jurnalistului Ernest Vardanyan.

În **septembrie**, a apărut ziarul *Vestnic Procuraturî PMR*, ziar departamental al procuraturii transnistrene. În aceeași lună a început transferul abonaților TV la emisia digitală. Se planifică transferul general al Transnistriei la emisie digitală către sfârșitul anului 2011.

În **octombrie** media din Transnistria a continuat, dar mai intens, să facă agitația electorală ascunsă. Oamenii de afaceri din Transnistria și-au manifestat interesul față de mandatul de deputat în parlament.

În **noiembrie** la Rîbnița a apărut televiziunea on-line Lik TV cu caracter interactiv: fiecare doritor poate expedia imagini video personale la redacție, care pot fi vizionate de oricine.

În **Decembrie**, în urma alegerilor s-a constatat că majoritatea mandatelor sunt din partea partidului Obnovlenie; la 16 decembrie judecătoria supremă a pronunțat sentința în cazul jurnalistului Ernest Vardanyan în baza articolului 271 din codul penal „trădare de stat”: 15 ani privațiune de libertate fără confiscarea averii, cu ispășirea pedepsei în penitenciar cu regim sever. Rudele și apropiații lui Vardanyan nu sunt de acord cu această hotărâre și intenționează să depună plângere la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului.

O altă știre regretabilă – Bugetele locale nu dispun de mijloace financiare pentru a organiza abonarea bibliotecilor regionale la publicațiile periodice.

La finele anului, la 29 decembrie, a devenit cunoscut faptul că primul ziar independent al Transnistriei, *Novaia gazeta*, după aproximativ 13 ani de existență pe piața mediatică a Transnistriei, își încetează activitatea.

Totaluri. Anul 2010 a fost un an hotărâtor pentru jurnaliștii transnistreni. Ni s-a „explicat” și „demonstrat” clar cum se poate lupta cu cei care nu doresc să fie în unison cu presa oficială. Oamenii, din păcate, au devenit și mai puțin liberi, și mai puțin îndrăzneți, și mai puțin deschiși. Cazul Vardanyan a aruncat societatea transnistreană cu un deceniu înapoi.

Cât de interesante au fost evenimentele politice din R. Moldova pentru instituțiile media transnistrene și pentru publicul local?

Tradițional media de stat a regiunii clasează Moldova ca un stat ratat, în contrast cu „Transnistria ce se dezvoltă cu succes”. Referendumul eșuat din R. Moldova a fost un prilej în plus pentru media de stat transnistreană să demonstreze publicului „cât de rea este situația poporului moldovenesc cu alianța pro-română la cârma statului”. Instituțiile media non-guvernamentale n-au susținut denigrarea RM.

Dacă anul trecut media on-line a Transnistriei în mare parte preluau materiale de pe alte site-uri, în anul 2010 au apărut comentarii proprii, precum și opinii ale experților politologi invitați de pe ambele maluri ale Nistrului.

Referitor la reflectarea alegerilor parlamentare anticipate repetate din noiembrie, ziarul guvernamental *Pridnestrovie* a comentat în felul următor: „Transnistrenii deja se plictisesc, domnilor, și nu-i mai interesează cine a „câștigat”, cine pe cine a „învingut””.

În reflectarea situației de după alegeri din Republica Moldova multe media transnistrene și-au manifestat deschis simpatia pro-comunistă.

Merită menționat faptul că de tot mai mare popularitate se bucură forumurile sociale în spațiul Internet, în particular <http://www.forum.pridnestrovie.org/>, precum și banda de comentarii a agenției de știri Novy Region 2. Cetățeni de pe ambele maluri ale Nistrului își exprimă deschis opiniile, discută probleme, fac schimb de informație utilă - toate acestea sigur sub pseudonim.

V. Concluzii și prognoze pentru anul 2011

Cu prilejul Zilei internaționale a libertății presei, Thomas Hammarberg, Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului European, a publicat un comunicat în care trecea în revistă provocările pe care le înfruntă jurnalismul în Europa. „Peisajul media în lume se schimbă cu viteză nemaipomenită. Concentrarea proprietății media, închiderea publicațiilor periodice, reducerea numărului de angajați în redacții coincide cu izbucnirea unei cantități extraordinare de informație nedigerată pe Internet. Piețele media se înmulțesc rapid, dar oferă o tot mai superficială acoperire informațională. Criza ce amenință jurnalismul pare să devină o problemă serioasă pentru democrație în Europa.” Arne König, președintele Federației Europene a Jurnaliștilor (FEJ), exprima aceeași îngrijorare în cadrul conferinței anuale FEJ: „Un amestec toxic de scădere a numărului angajaților în redacții, condiții precare de muncă și jurnalismul lipsit de etică a creat o spirală de declin pentru mass media și democrație în Europa” .

Aceste constatări sunt absolut valabile și pentru presa din R. Moldova. În anul 2010 a avut loc un „boom” al presei on-line. Viteza cu care circulă informația pe internet depășește cu mult capacitatea presei audiovizuale și a presei scrise de a reflecta operativ evenimentele. În R. Moldova nu există prevederi legale care să reglementeze Internetul și conținutul pe Internet, de aceea acest tip de media este net avantajat în raport cu mijloacele tradiționale de informare în masă. Singura șansă pentru media tradiționale de a rezista concurenței media on-line este să investească eforturi și resurse în versiuni on-line ale produsului lor. Pe de altă parte, operativitatea nu întotdeauna presupune corectitudine și exactitate. Raportul între operativitatea și exactitatea informației în majoritatea cazurilor este invers proporțional - cu cât crește viteza cu care este dată o informație, cu atât scad șansele ca ea să fie veridică, obiectivă și neviciată. De asemenea, exigența rapidității constituie o adevărată provocare pentru jurnalismul de investigație, care este aproape inexistent în media moldovenească. În aceste condiții, este imperios necesar ca organizațiile breslei jurnalistice să anime discuții care să genereze idei și soluții în privința noilor provocări de pe piața media din R. Moldova.

Deși, în ansamblu, indicele libertății presei în R. Moldova s-a îmbunătățit în anul 2010, există o serie de probleme care o „încătușează” și o mențin tributară unui jurnalism servil, dirijat și superficial. Ne-am bucurat în 2010 de sporirea independenței presei față de politic, dar am neglijat controlul economic care s-a instalat pe piața media.

Prognoze pentru 2011

Carolina Budesco, redactor al portalului de știri on-line www.azi.md: „Posibil că unele organe de presă "mai vechi" (ziare și agenții de presă) să nu facă față mulțimii de portaluri și să dispară. Va avea loc consolidarea posturilor TV și radio, precum și a portalurilor on-line”.

Elena Kalinichenko, jurnalistă din Transnistria: „Reieșind din situația creată, media independentă din Transnistria va fi mai atentă în alegerea subiectelor reflectate și limbajul utilizat, fapt ce fără îndoială le va lipsi de individualitate și originalitate. Să nu uităm că în 2011 în Transnistria vor avea loc alegeri prezidențiale, și că serviciile speciale cu o deosebită minuțiozitate vor urmări activitatea jurnaliștilor. Cu regret, publicațiile non-guvernamentale nu vor putea concura cu cele de stat la capitolul politica prețurilor. Interesul pentru radio va scădea, iar poziția TV va rămâne neschimbată. Internetul va primi un imbold pentru dezvoltare din motiv că legislația transnistreană în domeniul Internetului nu conține restricții. Toate discuțiile înflăcărâte se vor transfera în Internet, pe forumuri sociale și resurse multimedia.”

V. Sanduleac, director al publicației locale *Unghiul*, Ungheni: „Perspectivele pentru 2011 sunt bune. Prognozele proaste pentru 2010 nu s-au adeverit, din contra tirajele s-au menținut la același

nivel, piața publicitară dă semne clare de revigorare. În prima jumătate a anului 2010, încasările din reclamă erau de 60% față de 2009, dar până la sfârșitul anului s-au adunat 99% din încasările în 2009. În mare parte, acest lucru se datorează publicității electorale. Ziarele încă așteaptă ca guvernarea să excludă din Codul Fiscal prevederea cu plata taxei locale pentru publicitate, iar dacă vor apărea și alte facilități fiscale, atunci lucrurile vor merge bine.

Liliana Vișu-Eșanu, director Departament Actualități Moldova 1: „În prezent angajații Moldova 1 lucrează intensiv cu un grup de experți de la Academia germană „Deutsche Welle”. Vom dezvolta împreună o nouă organigramă a instituției, fișe de post noi, contracte noi și o nouă grilă de emisiuni. Prioritatea Moldova 1 pentru 2011 este restructurarea organizațională și ridicarea profesionalismului angajaților.”

Andrei Bargan, director Media TV și Radio Media, Cimișlia: „În R. Moldova instituțiile locale audiovizuale se vor consolida datorită proiectelor de susținere. TV prin cablu se vor ruina lent, mai ales, în zonele rurale. Nu vor mai putea ține piept invaziei televiziunii digitale Moldtelecom, care trage fibră optică peste toate dealurile, în orice sat. Instituțiile audiovizuale prin eter nu vor reuși să-și extindă aria de acoperire – nu mai sunt disponibile noi frecvențe, iar cele existente, se repartizează, de regula, de CCA pentru extinderea televiziunilor și radiourilor din capitală.”

Alina Radu, director al ziarului de investigații *Ziarul de Gardă*: „La începutul anului 2011 două instituții media - Omega, care era hiperactivă și *Evenimentul Zilei*, au încetat să mai publice materiale. La Prime au dispărut mai multe proiecte media. Țasta e un semn că unele instituții media în mare măsură depind de partide și de banii politici. Ceea ce va tulbura înțelegerea conceptului de presă pentru cetățean. Pentru *ZdG* 2011 e din start un an foarte greu. Poșta a scumpit abonamentele, iar oamenii au sărăcit, deci abonarea ziarelor de către o parte a cetățenilor va fi ignorată. Ne va fi greu și din alt punct de vedere - facem jurnalism critic și suntem asociați cu comuniștii pentru că îi criticăm pe democrați. Însă noi credem că nici corupția, nici încălcarea drepturilor omului nu pot fi tolerate nici la guvernele comuniste, nici la cele democratice care admit așa ceva.”